

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sønderjydsk Maanedsskrift

Udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland
ved Cl. Eskildsen og H. Lausten-Thomsen.

INDHOLD:

1. *Jens A. Petersen*: Ved det gamle Tyrstrup Herreds Ting.
2. *Skat Hoffmeyer*: Nogle Ravnebemærkninger
og en Ravnehistorie.
3. *W. Christiansen*: En Smedekontrakt fra Sølsted.
4. Nordslesvigske Sagn.

Sønderjyllands Kredittforening

Telf. 398 Haderslev Telf. 399

Den vest- og sønderjydske Kredittforening

Jydsk Telefon 16 Ringkøbing Stats Telefon 13
Udlaan i 3½ pCts., 4 pCts. (amort. 110), 4½ pCts. og
5 pCts. Kasseoblig. Umyndiges og offentl. Stiftelser
Midler kan iflg. Lov anbringes i Foren. Kasseoblig.

Ejere af Kasseobligationer kan vederlagsfrit faa disse indskrevet
og optævret i Foreningen, dog ikke mindre Beløb end 10.000 Kr.

N. MIKKELSEN SØRENSEN

Murermester og Entreprenør

Ndr. Fasanv. 217 Tlf. C. 4520, Taga 1700 og 1717
KØBENHAVN

Højskolehjemmets Hotel

Banepladsen - SVENDBORG - Telf. 753

Absolut Byens bedste Hotel og Madsted
Man føler sig hjemme her.

„BORREHUS“ HUSHOLDNINGSSKOLE

KOLDING (med Barneplejefdeling)

Nye Kursus begynder 3. Novbr. og 3. Maj.
Amtsunderstøttelse kan søges inden 1. juli og 1. januar.
Skoleplan og nærmere Oplysninger sendes.

Kirsten Simonsen.

Spare og Laanekassen for Fros og Kalvsund Herreder.

Kontortid 9—12 & 2—5.

RØDDING.

Køb dansk Arbejde!

Banken for Brørup og Omegn.

Aktieselskab.

Kontortid 10—12 & 2—4.

BRØRUP.

Overfarten Middelfart-Snoghøj

Korteste og bekvemmeste Overfart over Lillebælt.

Tilkørselsforhold ideelle. Moderne Færger.

Fra Middelfart: 1, 2, — 4, 5, 6, 7, 7,30, 8, 8,30, 9, 9,30, 10, 10,30, 11, 11,30, 12,
12,30, 13, 13,30, 14, 14,30, 15, 15,30, 16, 16,30, 17, 17,30, 18,
18,30, 19, 19,30, 20, 20,30, 21, 21,30, 22, 22,30, 23, 24.

Fra Snoghøj: 0,13, 1,15, 2,15, — 4,30, 5,30, 6,30, 7,30, 8, 8,30, 9, 9,30, 10, 10,30,
11, 11,30, 12, 12,30, 13, 13,30, 14, 14,30, 15, 15,30, 16, 16,30, 17,
17,30, 18, 18,30, 19, 19,30, 20, 20,30, 21, 21,30, 22, 22,30, 23, 23,30

VOJENS ANDELS-SVINESLAGTERIS UDSALG

HADERSLEV VOJENS RØDEKRO VAMDRUP TOFTLUND

Telf. 27. Telf. 9. Telf. 28. Telf. 32. Telf. 9.

Hedegaard Broch

FREDERIKSBERG ALLÉ 41 - KØBENHAVN V.
Telefoner 4418 & 10519

Eneforhandling af Portland Cement og „Incor“
Lager og Kontor i Gasværkshavnen — Telf. Byen 6882

Forlang

Mogensen & Dessau's

Vaskestoffer, Hvidevarer,
Sengeartikler, Floneller

hos deres Manufakturhandler.

Garanteret

sol- og vaskeægte Farver.

Bemærk

det plomberede Garantimærke.

Vælg det bedste —
det gør vi.

Hotel Skandinavien

AARHUS

Telefon: Aarhus 1 og 2
Statstelefon 1

1. Klasses jydsk Hotel

Horsens Landbobank A/S

Kontortid 9½—2 og 4—5

HORSENS

Spare- & Laanekassen
for Kolding By og Omegn

Stiftet 1856

Reservefond ca. 1½ Million

DANSK ANDELS
LIVSFORSIKRINGSSELSKAB
KOLDINGHUS

Jernbanegade 41. Kolding
Afdeling for Opsparingsuhre.

Sparekassen
for Haderslev Bys Omegn

Kontortid:

9—12, 2—4. Lørdag 9—1.

HADERSLEV

Ernst Petersen

Architekt
KOLDING

Alfred Benzon

København

C. 194

Sdr. Boulevard 7.

VED DET GAMLE TYRSTRUP HERREDS TING

AF JENS A. PETERSEN

»Mæth logh skal land bygiæs —« saaledes begynder som bekendt Valdemar Sejrs J y d s k e L o v, der med Hensyn til Retsvæsenet gjaldt i det gamle udelte Tyrstrup Herred i Haderslev Østeramt længe efter, at Christian V. danske Lov var traadt i Kraft i Kongeriget. En nyere Straffelov og Procesordning var dog kommen til i det 18. Aarhundrede.

I de 7 Sogne af Tyrstrup Herred, der i 1864 blev løsrevet fra de øvrige 8 Sogne i det oprindelig femten-sognede Herred, blev som i den øvrige Del af Sønderjylland de sidste Rester af Jydske Lovs Gyldighed først fjernede i Aaret 1900. I de otte gamle slesvigske Sogne blev denne Lov med de tre Former for Nævninger ved Herredsting i fuld Kraft, indtil almindelig dansk Lovgivning efter Krigen 1864 indførtes, og her benyttede man altsaa i et overmaade stort Tidsrum »Sandemænd«, »Ransnævninge« og »Stokenævninge« (Togsmænd).

»De slesvigske Bønder er ikke meget hengivne til Drik og Spil«, siger Danske Atlas, »men deres største Fejl er en overmaade Trættekærlighed for Sager af ringe Betydning«.

Det er jo nok muligt, at Forfatteren har Ret i disse Betragtninger; thi den sønderjydske Bondes Retsbevidsthed er skarpt udpræget, og han bøjer sig ikke, naar han mener at have Retten paa sin Side, selv om Striden skal koste ham meget mere, end hele Sagen er værd.

Det er en Egenskab, som sønderjydske Bønder gennem et halvt Aarhundredes Fremmedherredømme i høj Grad har haft Brug for, og det er utvivlsomt denne Egenskab, der har holdt Sønderjyderne oppe gennem Modgang og Forfølgelse.

Tingmøderne kan med Rette betegnes som det offentlige Livs Pulsslag, og det maa derfor betragtes som et meget alvorligt Tab for Lokalhistorien, at de ældre Tingbøger for Tyrstrup Herred er sporløst forsvunden. Hverken de danske eller de tyske Myndigheder ved, hvor Tingbøgerne fra Tiden omkring 1800-1860 og Tingbøgerne fra Tiden før 1713 er bleven af.

Herredet har næppe i gammel Tid haft nogen fast Tingplads, men Tinget er igennem Aarhundreder holdt under aaben Himmel.

En Tid synes Tinget at være holdt paa Tinghøj ved Straarup i Dalby Sogn, senere holdtes det paa Tingskovhede ved Taps (Aastorp Mark). Det sidstnævnte Sted var endnu 1780 betegnet ved en Stensætning, og her har Tinget sikkert været holdt i det 17. Aarhundrede, da Herredsfogden (en Bondemand, der beklædte denne Post) altid synes at have boet her i Nærheden.

Fra Tingskovhede flyttedes Tingstedet til Aller, hvor der senere opførtes et Tinghus.

1562 tog Hertug Hans den Ældre de gamle Tingstokke fra deres tidligere Sted (hvorfra er desværre ikke angivet) og satte dem ved Aller Kirke. Hertug Hans den Ældres Flytning af Tingstedet stadfæstedes den 25. November 1643 af Kong Christian den Fjerde, og i 1652 stadfæstedes Flytningen ligeledes af Kong Frederik den Tredie.

Tingmøderne holdtes under aaben Himmel for dermed at bevise, »at Retten var fri for hver Mand, saa havde de Frihed at rejse til Tinge og forsvare sig, som og Frihed at rejse hjem igen, om de ej paa Tinge vedgik Skyld«.

Tingstedet var indrettet med 4 Tingstokke, som i en Firkant laa paa Stene, hvorpaa sad Fogden, de to Sandemænd og Skrивeren samt de 8 Mænd, som efter disse Tingstokke kaldtes Stokkemænd. Midt paa denne Plads imellem 4 Stokke laa en stor Sten, paa denne Sten skulde Tyvene sidde, naar de skulde dømmes, hvorfor Stenen kaldtes Tyvestenen.

Det har været en gennem Aarhundreder bestemt fastholdt Form. Ikke eet eneste saadant Tingsted er bevaret paa fri Mark. Heller ikke nogen Tingstok findes nu længere i Behold. Det har nok været løse Træplanker, der kun anbragtes ovenpaa den firkantede Stenramme, naar der holdtes Ting. Ellers opbevaredes de i et nærliggende Hus eller andet Steds. — maaske snarest i Kirkens Vaabenhush.

Det siger sig selv, at disse aabne Tingpladser under visse For-

hold, især ved Vintertide og under ugunstigt Vejr, maatte volde adskillige Ulemper.

Derfor bestemtes da ogsaa i det 16. Aarhundrede, at alle Herredstingene skulde flyttes fra Marken ind til en Kirkeby.

Først ved Midten af det 17. Aarhundrede paabegyndtes en almindelig Overgang fra den stenhegnede Tingplads til det virkelige Tinghus, og i Løbet af de følgende to Menneskealdre fuldbyrdedes Forandringen.

Men denne Overgang fandt i de forskellige Herreder Sted til noget forskellige Tider.

Men efter de nævnte Tidspunkter gled de stenhegnede Tingpladser snart over til at blive rene Fortidsminder, der ikke paaagtedes og derfor Tid efter anden forsvandt. Nu er der, som før nævnt, ikke Spor af dem tilbage.

Efter at Tinget var flyttet fra Marken ind til Kirkebyen, gav det Anledning til, som det hedder, »megen Uskikkelighed og Drukken-skab blandt det Godtfolk, som søgte Tinget«.

Brændevinsflasken gik rundt og forøgede Humøret. Man lo og sang, mens Flasken skabte Stemning, og mangen brav Danne-
mand laa døddrukken under Bordet.

Opførelsen af Kroer eller Boder til Udskænkning af stærke Drikke blev forbudt, og der truedes med at flytte Tingstedet ud til Marken igen.

Et ligesaa nødvendigt som uhyggeligt Tilbehør ved enhver Tingplads var Retterstedet. Som Regel laa det tæt ved Tinget paa et højt og iøjnefaldende Punkt i Landskabet. Rundt i Landet kendes de gamle Retterstede paa Navne som: Galgebakke, Galgebjerg, Galgehøj m. fl.

Et andet uhyggeligt Tilbehør var Skampælen, der som oftest stod ved Kirken.

Retssproget i hele Haderslev Amt var selvfølgelig — folkelig som Rettens Pleje var — i ældre Tider udelukkende Dansk, hvilket ogsaa indrømmes af den tyske Forfatter, Professor Aug. Sach i hans Bog: »Das Herzogt. Schleswig-Holstein«, 1907 Bind III, S. 324.

Nogle ganske enkelte Dokumenter er affattede i det tyske Sprog paa Grund af, at de Personer, de angik, var indvandrede og ikke forstod det danske Sprog tilstrækkeligt. Først i det 18. Aarhundredes Slutning trængte det tyske Sprog ind ved Herredstingene i Haderslev Amt.

Derimod var det Sprog, som Administrationen benyttede, i Rege-

len Tysk, ligesom Hertugerne og efter dem, om ikke just Kongerne, saa dog de fleste af deres overordnede Embedsmænd talte Tysk, skrev Tysk og fordrede Tysk igen.

Allerede inden det 18. Aarhundredes Udgang naaede Administrationen paa dette Punkt saa vidt, at næsten alt, hvad der ahang af Øvrigheden, affattedes paa Tysk lige fra Tillysning af Auktioner til Skattebøger, Resolutioner o. s. v.

Selv en Vejsten, der stod ved Aaen sønden for Kolding og viste Amtsgænsen, bar den tyske Indskrift »Amt Hadersleben«. I den nationale Vækkelsestid blev den tyske Indskrift dog hugget bort, og en dansk sattes i Stedet. Stenen ligger nu ved Indgangen til Museet paa Koldinghus.

Naar det tyske Sprog efterhaanden trængte det danske ud ved Tyrstrup Herredsting, saa er Aarsagen sikkert at søge i, at man den Gang var meget frisindet med Sproget. Hver Gang en eller anden tysk Herremand skrev et Skøde her paa Egnen, fik han Lov til at skrive det paa Tysk, og hver Gang en Skrifer fra Haderslev dukkede op for at inddrive en Gældsfordring, indgav han selvfølgelig under Paaskud af, at han ikke kunde tilstrækkeligt Dansk — sit Klageskrift eller sin »Klage-libel« paa Tysk og fik det ogsaa antaget.

Protokollerne er alle ført paa Dansk paa disse faa Undtagelser nær, men Sproget er frygteligt blandet med latinske Udtryk, hentede fra Romerretten.

De stakkels Bønder, der mødte paa Tinge, har sikkert kun forstaaet Halvdelen af det med Latin stærkt blandede Sprog.

Naar et Vidne sagde Ja, staar der i Tingbogen »Affirmat«, og siger han Nej, skrives der »Nescit«.

Ved Udskiftningen i Aller omkring 1780 var den paa Brabækmark paa Galgebjerget staaende Galge saa medtaget af Tidens Tand, at Bønderne uden videre fjernede de sidste Rester og lod Pladsen indgaa i deres Kobbøl.

Samtidig brændte Aller Kro, som tilhørte Morten Petersen, og det i Nærheden liggende Tinghus samt Skampælen.

Morten Petersen lod en Kro bygge ude ved Landevejen for sin Nærings Skyld og fik Tinghuset opført skraas overfor Kroen.

Kroen laa vest for Landevejen mellem den nuværende Kro og Skolen. En Lade laa langs med Markvejen til »æ Straat«. Den stod i omkring et Hundrede Aar, indtil den brændte ved Lynnedslag Søndag Aften Kl. 9 den 3. August 1879.

Tinghuset laa øst for Landevejen lige over for Markvejen. Det

blev nedbrudt i 1880'erne, nogle Aar efter, at Kroen var brændt.

Galgen blev ikke opført igen, efter at Bønderne havde fjernet Resterne af den gamle, den mente man ikke at have Brug for mere.

Den sidste Henrettelse fandt Sted den 17. August 1700, da Hans Jensen Bødiger fra Hjerndrup, som sin Hustru ud i Barselpotten en Forgift havde tilberedt, hvoraf hun døde, blev levende stejlet, og Hovedet blev tilnaglet paa Pælen over Kroppen paa samme Stejle.

Skampælen blev heller ikke genopført.

Først i Aaret 1785 opdagede Husfogden i Haderslev Østeramt, Etatsraad Lassen, de Forandringer, der var sket, og i en Skrivelse til Amtmand von Stemmann dateret 13. Januar meddeler han følgende:

»Die vor einigen Jahren vollzogene Feld Verteilung der Dorfschaften Aller und Brabæk ist von Officialibus weder unterstützt noch dirigiert, und es wird gleichgestalt die Aprobation des Königl. Amtshauses fehlen. Soviel ich vernommen, ist alles unter Autorität des Krügers Morten Petersen's geschehen, und bei solcher Gelegenheit ist der Grund des alten Gerichtshauses verlegt und das neue Gerichthaus an einem anderen Ort erbaut.

Die Wohngebäude des Morten Petersens, das alte Gerichtshaus und der Justizfahl brannten auf einmal ab, jener fand geraten, seine Wohnung zu verflütten und diese wegen der Krügerei an der Landstrasse zu erbauen und nm Nahrung von denjenigen an sich zu führen, welche das Dinggericht besuchen mussten, das Dinghaus seiner neuen Wohnung folgen, und auf wessen Geheiss oder Gutfurden dieses geschehen, ist mir unbekannt will ich als Hausvogt hieran keinen Teil gehabt.

— — —

Die Tyrstrup Harde hat unstreitig an diesen öffentlichen Plätzen ein Recht und die Landleger sind nicht befugt solche ohne Wiederlage in ihren Koppeln zu nehmen und ihre Landtheile zu vergrössern — mit fremden Gründen.«

Amtmand von Stemmann bestemte, at Sandemændene Laue Nissen, Skovbølling, Jep Petersen, Ostorp, og Sønnich Eschildsen, Stubbum, samt alle Sognefogder fra Tyrstrup Herred skulde møde ved Tinghuset i Aller den 18. Januar 1785 om Formiddagen Kl. 10 for at undersøge Stedet, hvor Galgen og Skampælen skulde have deres fremtidige Plads.

Ved dette Møde besluttedes, at Skampælen skulde staa syd for Tinghuset, og at den skulde opføres paa Tyrstrup Herreds Bekostning. Omkostningerne maatte ikke overstige 6 Rdlr.

Den 1. Februar sendte Sognefoged E. Laussen, Stubbum, til Etatsraad Lassen følgende Skrivelse:

Efter Mundtlig Instrux fra Herr Etats Raad Lassen til mig underskreven dend Skam Peel angaaende: som Tømmermand Thomas Tonnesen i Brabæk af Herr Etats Raad er Betinget at levere og opsætte paa den anviste Platz Sønden for Tyrstrup Herreds Tinghuus, Samme haver jeg i Dags Dato efter seet, og der ved Befunden at samme er Leveret, samt oprejst og 5 Allen Høj over Jorden, $\frac{1}{2}$ Allen i quadrat og med en rød olie Farve anstrøgen tillige med 2de Kramper og 2de Ringe og efter min Indsigt forsvarlig — Test Hermed.

Stubbum, den 1. Febr. 1785.

E. L a u e s s e n.

Den 5. Februar meddeler Etatsraaden til Amtshuset:

»Nunmehr ist der Pranger an dem Tyrstruper Harde Gerichtshaus errichtet und ich habe die Ehre die attestierte Rechnung hierüber einzusenden und meine Rechnung beizufügen.

Der Krüger Morten Petersen und mit ihm die übrigen Aller Feld Interessenten hatten, so wie ihre Feldverteilung selbst dirigiert also auch über den alten Platz des Prangers disponiert und es mussten daher die Erben des Krügers: Claus Mortensens den neuen Platz wieder auslegen.

Hieran waren die Vorsteher der Harde zwar unschuldig, sie haben aber dazu stille geschwiegen, dass jener sich des alten Gerichts Platze angemasset.

— — — — Morten Petersen maa have været en myndig Herre. 1758 klagede Pastor Morten Horsin og Kirkeværge Hans Schultz, Brabæk, over, at han havde indtaget sit Korn uopbundet og utalt. Indtil 1763 var han Forpagter af Aller Mølle. Han maatte ved Afstaaelsen lade Sluseværket, Møllen og Bygningerne grundig reparere. Han havde ladet det hele forfalde. Hegnet ved Abildgaarden havde han sløjftet, og Jendre Jessen, Allergaard, maatte vise Skellet, da han vidste Besked.

Jendre Jessen nævnes før 1763 som Sognefoged. 14 Aar senere meddeler Husfogden for Haderslev Østeramt, P. Breckling, til Amtmand von Mösting angaaende: »Schandpfahl Besichtigung«.

»Der bei Aller ist 1785 errichtet. Der alte Justitzpfahl brannte zu gleich mit dem alten Gerichtshause ab. Das Gerichtshaus ward nicht auf der alten Stelle erbaut und der Pfahl blieb unaufgerichtet bis er gebraucht werden sollte. (??)

Om Galgen igen blev rejst, findes der ingen Efterretninger om.

Efter mundtlige Overleveringer skal der være fundet Rester af Galgen for omtrent 100 Aar siden.

Herredsfogderne var i ældre Tid af Bondestand, og med en dansk-talende Bonde som Herredsfoged valgt blandt Egnens dansk-talende Bønder, er det naturligt, at Sproget var dansk, og først de studerte Folk bragte det tyske med sig.

1490 og 1499 findes en Nis Jepsen som Herredsfoged. 1547 ligeledes en Nis Jepsen.

Mogens Jørgensen, Stubbum, nævnes som Herredsfoged i hidtil fundne Dokumenter fra 1569—1575.

Peter Petersen, Straarup, nævnes som Herredsfoged 1586.

Hans Joenssen, Aittrop, findes som Tingholder 1594—1622.

Michel Nielsson, Andrup, nævnes som Herredsfoged 1598.

Peder Anckersen, Ostorp, er Herredsfoged 1625—1639.

Christian Jensen, Ostorp, 1649—1655.

De efterfølgende er, som Navnene ogsaa tyder paa, ikke af Egnens Bønder. Det er vistnok studerede Folk, som fik overdraget en Gaard som delvis Godtgørelse for Embedet.

Johan Horstmann nævnes til Frørup 1666—1675. Han blev begravet i Fruekirken i Haderslev den 14. Januar 1676.

Christian Rosbach, Grønninghoved, 1698—1727, var den sidste Herredsfoged, der boede i Tyrstrup Herred.

Fra nu af tager Herredsfogderne Bopæl i Haderslev. Retsmaskineriet bliver mere og mere indviklet, og der maa tyes til sagkyndig Hjælp hos dem, der havde studeret Lov og Ret.

Gottfried Schumacher, en Præstesøn fra Stepping, er den første Herredsfoged i Tyrstrup Herred, som bor udenfor Herredet. Han udnævntes 1727 til Herredsfoged med Bopæl i Haderslev.

1414 nævnes Pater Peter Iwersen i Stenderup som Tingskriver.

De fleste Sager paa Herredstinget drejede sig selvfølgelig om »Puncto debiti« Gældssager. Derefter kommer Skiftesager, Fallitter, Slagsmaal o. s. v.

I Aarene omkring 1724 var der i Egnen en vis Bertel Ebbesen fra Kabdrup, der altid var indviklet i Slagsmaalsaffærer. Da han en Gang med sine Sønner red igennem Favstrup, raabte han ind ad Døren til sine Svogre, at »de Favstrup Drengene skulde komme ud og faa deres Ryg strøgne«.

Skønt en gammel Kone tilraadede de unge at gaa ind og faa en Dans — der var Gilde i Gaarden — saa kom »Drengene« alligevel ud, og Slagsmaalet blev saa livligt, at Tingdagen derefter, da Sagen var for Retten, laa en af Deltagerne til Sengs, og det hedder om ham,

at man ikke venter, at man finder ham levende, naar man kommer hjem.

Bertel Ebbesen synes at have været noget stor paa det, hvorfor han da ogsaa talte tysk, naar han syntes, at det lød bedre.

En Aften kom to Mænd fra Fjelstrup gaaende fra »Milkhøtte«, og de mødte da en Rytter, der raabte til dem: »Guten Abend, Ihr Herren!«

De svarede meget fornuftigt: »Vi er ingen høje Herrer, men Bønder ligesom dig, Bertel«.

Saa blev Bertel krænket, han stod af Hesten og fik Bersærker-gang, idet han rykkede Gærdestaver op af Hegnet og gik løs paa de to respektløse Kolleger, men denne Gang var det nok Bertel, der fik Pryglene.

Undertiden møder man i Tingbøgerne i det 18. Aarhundrede hele Kulturdokumenter, f. Eks. Vider og Vedtægter for Byerne. Et særligt interessant Dokument er Vedtægterne for Stenderup Bys Tyrelag, og der er ogsaa indført og tinglæst en Vedtægt for Hjern-drup den 9. Marts 1725.

Det hedder deri, at man for at forekomme Utilbørlighed ved-tager:

1. Maa ingen Lodsejer efterdags understaa sig med halvt eller helt Tyreslag at sætte eller tyre paa Afgrøden paa andens Jord og Grund, som ligger uden Gærdsel og Staver, til vores fælles Vange, ved 1 Mark Straf første Gang, og siden hver Gang dobbelt, Halv-delen til Kongen og Halvdelen til samtlige Grander.

2. I lige Maader, om nogen har saadanne Enge, at de kan slaa Afgrøde derpaa, maa de da ikke afslaa føren de anmelder det hos Oldermændene, som da skal efterse og skønne, hvor meget Auvreds-græs, der skal afkortes for den afslagne Afgrøde. — — —

Hvo, som ikke afslaar sit Græs og sin Eng førend Bartholomæi Dag, skal i lige Maader afkortes i sit Auvredsgræs efter Oldermæn-denes Sigende.

Længere nede i Vedtægten hedder det betegnende:

Saasom vi ikke kan mede (d. e. maale) vores Agre fra hver- andre efter vort Ottingsmaal, saa haver vi herhos vedtaget, at den ene Nabo altid skal være rede til at slaa Skelpæle i Renen eller lade en grøn Fure staa til Skel, og hvo sig herudi vægrer efter sin Nabos Begæring bøder en Rigsdaler til Kongen og en halv Tønde Øl til Granderne. Ingen maa sætte Følhopper i Tyre, ej heller bede (græs-se) paa anden Mands Enge, og ej lade løse Bæster gaa uden Vare-tægt om Nattetid i vores Vange. Hvo som dermed betræffes eller

overbevises, bøder for hver Gang 2 Mark, Halvdelen til Kongen og Halvdelen til Granderne, og desforuden betale Skaden til Ejermanen.

Det hedder til Slut, at denne Vedtægt er samtykket af alle og skal være fast og uryggelig.

Der findes ogsaa Vedtægter om Skove, saaledes en Vedtægt fra Fjelstrup, dateret 25. November 1724, om Øster Bøjskov.

I denne Vedtægt hedder det, at ingen maa skove eller gøre Gærdsel fra Bøjskov undtagen paa de vedtagne Dage, to Dage efter Mikkelsdag, to Dage i Januar, to Dage i Marts og to Dage i Juni. Den, der forbryder sig herimod, skal give 4 Rigsdaler til Kongen og 1 Tønde Øl til Granderne.

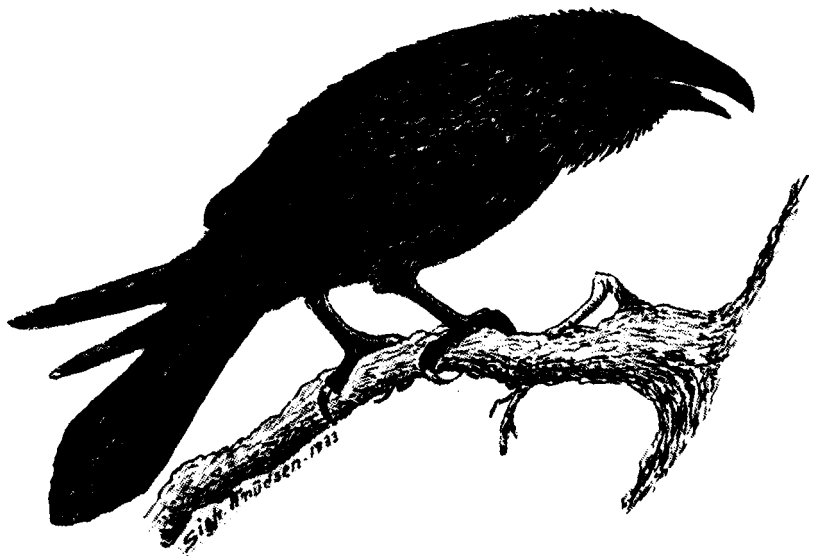
Vedtægten gjaldt i 20 Aar og var selvfølgelig vedtaget for at undgaa at, »Skoven blev ilde medhandlet og forhuggen, som til Dato er sket«:

I begge disse Vedtægter mærker man den gensidige Mistillid til Naboens Ærlighed.

Beboerne i Tyrstrup Herred følte sig mere som Kongens end som Hertugens Undersaatte, og denne Følelse var gensidig fra gammel Tid.

Da Tyrstrup Herred for 300 Aar siden savnede Sædekorn nemlig Rug, var der uheldigvis en Bestemmelse om, at Sædekorn ikke maatte udføres fra Kongeriget. Bønderne i Tyrstrup Herred indgav da et Andragende til Kongen om at faa Lov til at hente Sæderug paa Fyn, og der foreligger en Forordning fra Kong Christian den Fjerde om, at der selvfølgelig skal sælges Sæderug til Tyrstrup Herred fra Fyn som sædvanlig, fordi den fynske var særlig gavnlig for de lerede Jorder i Tyrstrup Herred, hvorimod Hedderugen ikke var god i disse Egne.

Kongen tilføjer i sin Skrivelse: »Ogsaa Bønderne i Tyrstrup Herred er Vore Undersaatte«.

NOGLE RAVNEBEMÆRKNINGER OG EN RAVNEHISTORIE

AF SKAT HOFFMEYER, AARHUS.

Som bekendt er Ravnen her i Danmark en meget sjælden fugl. Den har jo nok været talrigere før i tiden, — derom vidner de mange stednavne med Ravnens navn (Ravnholt, Ravnstrup o. s. v.); også ordet »Ravnekrog« tyder på det samme, — som betegnelse for en afsides, kulturforladt flække har man valgt et ord, der leder tanken hen på de ensomme steder, hvor Ravnen har sin rede. Alligevel er det vist et spørgsmaal, om Ravnen nogensinde har været ligefrem almindelig hos os; mon man virkelig vilde have tillagt Odin en ganske gemen fugl? Nej, Ravnen har sikkert altid været omgivet med en vis respekt.

Men nu er den som sagt yderst sjælden i Danmark. Selv har jeg nord for Kongeåen kun en eneste gang set et Par Ravne; det var ved Barritskov i Bjerre herred. Derimod har jeg sét den ofte i Sønderjylland, både mod nord (Pamhule vest for Haderslev Dam), mod øst (Als Nørreskov, Als Sønderkov) og mod vest (Draved). Når Ravnen er talrigere i Slesvig, skyldes det måske nok noget, at den her er blevet mindre beskudt end nordpå; den har — ligesom Rovfuglene — nydt godt af den gode tyske jagtlov. Men hovedgrunden

turde være en dybereliggende, idet Ravnens udbredelsesområde i det hele taget er ujævnt; den findes altså på et strøg over Slesvig og Holsten, men er så atter yderst sjælden lige til langt ned i Tyskland.

Man vil af alt dette forstå, at man skal sé med respekt på de sønderjyske Ravne. Men man må dog ikke tro, at det er en Ravn, hvergang man sér en stor sort fugl! Foruden med Rågen kan man nemlig forvexle Ravnene med Sortkragen, der er en form af den almindelige grå Krage; og her gælder det igen, at Sortkragen næsten ikke forekommer nordpå, hvorimod der er egne i Sønderjylland, hvor der faktisk er flere sorte Krager, end der er grå.

Foruden Ravnens klogskab er der to egenskaber hos den, som har gjort indtryk på mennesker. Den har i uvejr virket dystert og uhyggelig med sin sorte farve og sin dybe stemme; så kaldte man den Valravn. Omgivelserne spiller jo her så stor rolle; jeg har set en familie Ravne engang i en frodig kløvermark i en smilende bjærgdal i Svejts; solen skinnede på de store fugle og fik de sorte fjer til at spille prægtigt i blått; men jeg har også sét Ravne på Island, hvor den kunde sidde rundt omkring på de øde, uhyggelige lavamarker, — dér så den trist ud. Men foruden det dystre ved Ravnene har dens uelskværdige karakter gjort indtryk, — især når det gik ud over dens egne slægtninge. Ravnene holder ikke af at være flere om samme skov; et par Ravne er nok! Derfor jager et Ravnepar deres egne unger væk, hvis de vil bygge i deres fødeskov, — og vi mennesker taler om en Ravnemor!

Jeg havde for nylig en Ravneoplevelse, som for mig kastede lys over disse karaktertræk hos Ravnene. Jeg var taget et par timer til Pamhule Skov for at sé efter nogle fugle, da jeg hørte Ravnens kendte stemme fra Skovens østende og naturligvis gik efter lyden. Snart så jeg de gamle fugle kredse i luften lige over trætoppene, og snart havde jeg fundet reden, som åbenbart allerede var forladt. De gamle fugle fortsatte med deres flugt over træerne; de var meget urolige og skreg ustandselig. Der måtte være noget i vejen. Jeg fik da også hurtigt øje på et par store unger på nogle grene i nærheden; jeg nød dem lidt i min kikkert; men da jeg gik alt for nær, fløj de deres vej. Imidlertid blev de gamle ved med deres postyr, og til sidst opdagede jeg forklaringen: det var en af ungerne, der humpede rundt i Skovbunden, åbenbart syg; — den var så syg, at jeg ikke behøvede at løbe efter den, men blot kunde gå hen og tage den op. Hvad fejlede den? Havde den brækket både vinger og ben, eller havde den kigget for dybt i den gift, der netop i dette forår allevegne

er lagt ud for Kragerne? Det var sandelig trist, om vi skulde miste vore sidste Ravne, fordi vi lægger gift for Kragerne! Men hvad skulde jeg nu gøre? Tage den levende med var umuligt; lod jeg den blive, vilde den blive Mikkels sikre bytte, — så sløj var den. Efter nogen overvejelse slog jeg den ihjel for at sende den til det naturhistoriske museum i Aarhus, hvor den nu holdes i ære og værdighed. Det var drøjt for en fugleven at dræbe en så sjælden fugl!

Men den største oplevelse var alligevel de gamle fugles færd. Da jeg fandt deres syge unge, kom de ned under bøgekronerne, fløj rundt over hovedet på mig eller sad skrigende og klagenénde på en gren over mig. De var ikke blot vrede, men også bedrøvede; og jeg lærte Ravneproget at kende den eftermiddag i vendinger, jeg ikke havde hørt før. Det var en pragtfuld oplevelse, men sørgelig; og vist er Ravnene en dyster fugl! Den var uhyggelig at have på den måde lige over sit hoved.

Endnu efter at jeg havde slået ungen ihjel og gik afsted med den, fulgte de gamle fugle mig på vej. Så hørte vi en Musvåge skri-ge, og Ravnene fik andet at passe. Jeg selv var inderlig ked af hele historien; — jeg har holdt af fugle i mange år. Jeg trøstede mig med, at de Ravneforældre vilde glemme den oplevelse og den sorg før jeg. Men kom ikke og tal til mig om en Ravnemor!

EN SMEDEKONTRAKT FRA SØLSTED

(ABILD SOGN)

Til Vitterlighed være følgende: Sølsted Bolsmænd overlader af deres fælles Gadejord et lidet Stykke til Smeden Hans Hansen, sammesteds, at han derpaa for at fortsætte sin Smedeprofession maa opføre et Vaaningshus samt Smedie, og efter den skete Afdehling, indhegne og betjene sig af den øvrige Del af det lille Stykke Grund til Kaalhaug.

Saa have denne Bys Indvaanere for sig og deres Arvinger, fordi de manglede en Smed overladt til Hans Hansen Smed og hans Arvinger paa naadige Aprobation af Herr Greve, Kammerherre og Amtmand von Holstein ovennævnte Gadegrund til Brug og Byggeplads, at han dennes Plads efter sket Afdehling maa bebygge og bebo for sig og sine Arvinger; i lige Maade lover Indvaanerne ham saa mange Græs-Tørv paa deres Bys Hedegrund, som han behøver til sin Kaalhauges Indhegning, ikke mindre det daglige Flavebrændsel, dog kun til sin egen Husholdning at forskaffe, og udvise til Gravning, men af det Ildebrændsel hverken Nat eller Dag at sælge noget til nogen ved Byens vilkaarlige Straf og 1 Rdl. herskabelig Brøde; videre bliver samme tilstaaet Græsning til een Ko og fire Faar paa Byens Fællesgræsgang.

Hvorimod bemeldte Hans Hansen Smed forbinder sig herved for sig og sine Arvinger til:

1) prompte at befordre og opvarte Sølsted Indvaanere med sin Smedeprofession,

2) at betale og afdrage hvert Aar i Pinseferien for den ham tilstaaede Byggeplads og Kaalhaug til Vedligeholdelse af vort Skolehus 3 Mark og 8 Skilling til Bols-Indvaanerne sammesteds som Grundhyre,

3) Naar han eller hans Arvinger skulde resolve sig til at sælge og afstaa hans byggede Hus og Kaalhaug, da er de skyldige og forpligtede til igen at afstaa samme til ovennævnte Indvaanere i Sølsted imod Indløsning efter en upartisk Taksation, hvortil paa enhver Side maa udbedes og vælges tvende upartiske Mænd.

Og ligesom nu Hans Hansen Smed, saavel som Sølsted Indvaanere er tilfredse med ovenstaaende, saa er denne udfærdiget i Retten og underskreven egenhændig af begge Parter.

Saaledes sket i Sølsted, den 2. Maj 1768.

Raben

L. Paulsen

(16 Underskrifter)

Den 28. Nov. 1778 udstedes en ny Kontrakt, hvori det bl. a. hedder:

»Ved den forværende Landdeling i Sølsted, hvor Communionen ophæves, indrømmes der Hans Hansen Smed uden for Staven og Kaalhaug et Stykke Land af 12 Demat i Stedet for fornævnte Græsning, Flave og Græstørv Gravning«.

Han maa for det hvert Aar til Mortensdag betale i Skat og Landhyre til Byens Indvaanere 7 Mark. — —

Huset er endnu i samme Slægts Eje (Jens Peter Andersens Enke), men hvor Værkstedet i sin Tid blev indrettet, findes nu Køkkenet.

W. Christiansen, Vennemose.

NORDSLESVIGSKE SAGN

FRA SVEND GRUNDTVIGS SAMLING

TRYKT MED TILLADELSE FRA DANSK FOLKEMINDESAMLING

De Sagn, der aftrykkes i dette og de følgende Hefter, har Sv. Grundtvig ladet optegne i 1854 og følgende Aar: En Del af hans Sagn blev trykt i „Gamle danske Minder“, nogle findes trykt i Evald Tang Kristensens Samlinger; men en Rest har „Dansk Folkemindesamling“ ved Midler fra Carlsbergfondet ladet afskrive og har nu givet „Sdj. Maanedsskrift“ Tilladelse til at trykke.

Vore Læsere vil kende en hel Del af dem, da de har været trykt i Sprogforeningens Almanak, i Maanedsskriftets „Samleren“, i Dansk Børneblad o. l. Vi bringer alligevel hele Rækken efter Dansk Folkemindesamlings Udskrift. Ordningen i Grupper er foretaget af „S. M.“s Redaktion.

I. HISTORISKE SAGN

Fruen paa Skærbækgaard.

Ved Skærbæk skal have staaet en stor Herregaard, som hed Skærbækgaard. Der boede en Kone, som var uhyre rig, men saa

hovmodig af sin Rigdom, at hun tog en Guldring, kastede den i Dammen og sagde: »Lige saa umuligt som det er, at jeg faar den igen, lige saa umuligt er det, at jeg kan blive arm«. Nogen Tid derefter fangedes der imidlertid en Fisk i Dammen, og da den blev opskaaren, laa hendes Ring inden i den. Derover blev hun jo meget elendig; det skete ogsaa, at hun kom i saa stor Armod, at hun maatte gaa om og tigge og kom tilsidst til at ligge død i et Ovnhus.

(Opt. af Fru Pastor Bojsen, 1854).

Borrevold.

Nordøst for Skrydstrup findes der Ruiner af et Slot, der kaldes Borrevold, d. v. s. Borgvold, hvorfra der skal have gaaet en underjordisk Løngang til Tørning Slot. Jeg har set den store Bakke, hvorpaa det sidste Slot har staaet, og hvorpaa der findes Mursten og Levninger af betydelige Volde.

(Opt. af Tingskriver H. C. Refslund, Tønder).

Aandholm Slot.

I Byen Aandholm, som ligger en Fjerdingvej vesten for Lerskov, skal der i gamle Dage have staaet et befæstet Slot »Aandholm Slot«, hvorfra der skal have gaaet en Stenbro til Lerskov. Enkelte Steder paa vor Mark, et Spadestik under Jorden, træffer man endnu paa en Mængde Sten, men om det er ovennævnte Stenbro, er uvist.

(Opt. af Nis Callesen, Lerskov).

Rolands Mose.

Sydøst for Lerskov ligger »Rolands Mose«, der grænser mod Øst til et Bjerg i den kongelige Lerskov Plantage, som kaldtes »Rolands Bjerre«. Midt inde i »Rolands Mose«, hvor Lerskov, Bodum og Riisjarup Marker støder sammen, er der et Hul i Jorden, som kaldes »Rolands Kæld«. Naar man er gaaet rundt om dette Hul, saa har man betraadt baade Østerløgum, Riis og Løjt Sogns Grund. Hullet er ikke større, end man kan skræve over det, og det staar bestandig fuldt af Dynd og Vand. Nogle fortæller, at Hullet er bundløst, men andre siger, at der ligger en stor Hoben Penge paa dets Bund, og de, som paastaar det sidste, vil vide, at Pengene er komne der paa følgende Maade: En Konge, som hed Rolland, kørte engang vild paa Rollands Bjerg, det var i et stærkt Snefog, og da han ikke kunde se at vejlede sig, kørte han lige ud i »Rolands Mose« og sank baade med Heste, Vogne og Penge til Bunds i »Rolands Kæld«.

(Opt. af Nis Callesen, Lerskov.)

Rollands Kilde.

En gammel Mand fortæller, at engang vilde man da maale, hvor dyb »Rollands Kæld« var. Man bandt i denne Hensigt 100 Reb sammen, og i den ene Ende af denne Strikke bandt man en Sten. Nu blev Stenen nedkastet i »æ Kæld«, og den trak alle de 100 Reb med sig ned i Dybet, og endda mærkede man ikke noget til, at den var ved Bunden.

Man fortæller, at naar man kaster en Sten ned i »Rollands Kæld«, saa kan man høre den klingre mod de mange Penge, der ligger paa Kildens Bund.

Flere har forsøgt det, og disse har ogsaa hørt Klangen, men man mener, at denne Klang hidrører fra, at Stenen støder mod andre Sten, som muligvis er blevne nedkastet i Kilden i selvsamme Hensigt, og som nu ligger paa dens Bund.

(Opt. af Nis Callesen, Lerskov).

Slaget ved Rollands Mose.

Vesten for »Rollands Mose«, som er omtalt tidligere, ligger en Vold, der gør Skel mellem Lerskov og Riisjarup Mark. Der er egentlig to Volde og imellem disse en dyb Grav. Vesten for Volden ligger Hitlands Mose; men vesten for den fortsættes Volden igen et Stykke vesterpaa. Ved Volden vesten for »Rollands Mose« skal der i gamle Dage have staaet et Slag. Det ene Parti stod nede i den Grav, som er mellem Voldene, og de var saa godt forsikrede, at det andet Parti ikke kunde faa Magt med dem. Men da fandt det andet Parti paa en List, som lykkedes fortræffelig; de lod nemlig en Mængde Bistader nedkaste paa dem i Graven, og nu maatte disse i en Fart rømme for Bierne.

Senere Tilføjelse:

Ovenfor er sagt, at der mellem »Rollands« og »Hitlands Mose« var to Volde. Der gaar kun én Vold fra Øst til Vest mellem de to Moser. Graven er paa den nordre Side langs med Volden. Det, som jeg ansaa for en Vold norden for Graven, er kun Jord, som er opkastet til Hegn for Kreaturerne.

(Opt. af Nis Callesen.)

AARHUUS PRIVATBANK

Hovedkontoret,
Aarhus.

Kjøbenhavn,
Nygade 1.

Udfører almindelige Bankforretninger.

Reserver 17 Millioner.

RIBE STAMPEMØLLE

G. HUSTED CHRISTENSEN

Trælast - Bygningsartikler - Korn og Foderstoffer
Telf. 20 og 320 Kunstgødning - Brændsel RIBE

Anders Lervad & Søn

Askov pr. Vejen
Fabrikation af: Haand- og Kunstvæve med alt Tilbehør, Høvlbænke og Værktøj til Sløjd og Husflid. - Bogbinderværktøj. - Kurvemager-værktøj. - Alt i prima Kvalitet med fuld Garanti og til billigste Priser. Priser paa Forlangende.

GRAM

for ethvert Formaal.

Brødrene Gram A/S
VOJENS.

KØLEANLÆG

Holsted Spare- & Laanekasse.

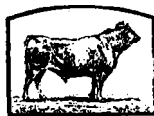
Kontortid: Holsted By 10-12 Fm., 2-5,30 Eftm.
Holsted St. Tirsdag, Onsdag og Fredag Fm. 10-12
Føvling hver Torsdag Fm. 10-12.

Bramminge Efterskole.

Vinterskole: Novbr.-April. Piger og Dreng 14-19 Aar
Sommerkole: Maj-Oktober for Piger 14-19 Aar
Alm. Skolefag med Sprog (spec. Engelsk) Maskinskrivning, St-nografi og Musik.
(Klaver, Orgel, Violon) Pratiske Fag, Sløjd, Husholdning, Haandarbejde, Vævning og Frødsarbejde (Maling Tarso m. m.) Oplysning om Udenstøttelse og Friplads ydes gerne og Skoleplan sendes. Forstander K. Damm.

Det danske Gødnings-Kompagni

**Ældste og største Gødnings-Firma og eneste
Fabrikanter af Superfosfat i Danmark.**

HOVEDKONTOR I KØBENHAVN
FILIALER I
AALBORG - STRUER - AARHUS - ESBJERG
SØNDERBORG - ODENSE - NYKØBING F.

HANDELSBANKEN I TØNDER

Filial af A/S Kjøbenhavns Handelsbank
Kontortid 10-12 og 2-4 - Lørdag 9-12 1/2
TØNDER

NEW DEPARTURE FRIHJULSNAV

BEDST

BILLIGST

Mælken med den gyldne Kapsel.

Københavns Mælkforsyning

SOLBJERG MEJERI

Telefon Central 2712

Vejen Sparekasse.

Kontortid 10-12 og 2-4.

VEJEN.

A/S *Det Nordiske
Kamgarnspinderi,*
Sønderborg.

Folkebanken for Als og Sundeved A/S

Kontortid: 9-1, 3-5.

SØNDERBORG

Nordisk Tricotagefabrik

H. Chr. Mørck.
Damestrømper Herresokker
Jumpers Veste
HADERSLEV

Ribe

Radiatorer

Kolding Eksportslagteri

Telf. 1657

KOLDING

Frk. Ravn

Væveskole

VEUM

Askov pr. Vejen

Væveskolen

Askovhus.

Askov pr. Vejen.

Ladelund Landbrugs- og Mælkeriskole.

Brerup St.

5 Mdrs. Landbrugskursus Nov. - Marts
9 - do. Nov. - Juli
8 - Mælkerikursus Septbr.-April
2 - Kontrollkursus Marts-April og
Septbr.-Oktober.

Amtsunderstøttelse søges inden
1. Juli og 1. Januar.
Skoleplan sendes. J. C. Overgaard.

Telf. 370 „TIP-TOP“ Telf. 370
Farveri, Presse- og kem. Reningsanstalt
Lad Deres Garderobe rense, presse og tørre
hos „TIP-TOP“. Vi renser og presser Deres
Hat for 1 Kr. - Alt hen es og bringes.
W. Christensen, Vestergade 69, Tønder
Telefon 370

FYENS STIFTS SPAREKASSE

FISKETORVET NR. 8—10, ODENSE.

Telefon Nr. 1040. Postkonto Nr. 40040.

Indskudskapital 130 Millioner Kroner.

Reserver 12 Millioner Kroner.

Aaben hver Søgnedag Kl. 9¹/₂—12¹/₂ og 2—4.

Rente af Indskud beregnes fra Dag til Dag. Indskud modtages til Udbetaling ved Check.

Rente af Indskud paa 3 Mdrs. Opsigelse 3¹/₂ pCt. p. a.

Rente af Indskud paa Sparemærkeafdelingen 3¹/₂ pCt. p. a.

Rente af Indskud paa almindelige Vilkaar 3 pCt. p. a.

Sparekassébøger udleveres gratis.

Boxer udlejes for 5-10-20-30 og 40 Kr.

FYENS DISCONTO KASSE

ODENSE

(BANK AKTIESELSKAB)

TELF. NR. 80
STATS TELF. NR. 44

Aktiekapital: Kr. 9.000.000

Reservefond: Kr. 8.000.000

DANMARKS ÆLDSTE PRIVATE BANK

Vejen Trælasthan del A/s

leverer alt i Træløst, Krydsfiner, amerik. Eg „Insulite“ og andre Bygningsartikler

Eget Savværk, Pakkassfabrik, dansk Gran og Eg, samt Stoletræ

VEJEN TRÆLÅSTHANDEL A/s Telef. 47

BRØRUP - VÆVEN.

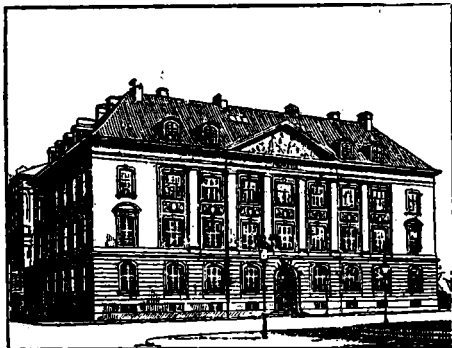
Eneste danske Væv, der tilfredsstiller de mange Krav, der stilles af Hjemmevæverskerne. ----- Forlang Tilbud!

Poul Clausen, Brørup, Leverandør til Væveskolen Askovhus.

DET GJENSIDIGE FORSIKRINGSELSKAB

„DANMARK“

HOVEDKONTOR: VESTRE BOULEVARD 34

**BRAND- OG TYVERIFORSIKRING - LIVSFORSIKRING
LIVRENTER - SYGE- OG ULYKKESFORSIKRING
ANSVAR- OG LOVPLIGTIG ULYKKESFORSIKRING
AUTOMOBILFORSIKRING M. M.**

- Agenter overalt i Landet -

Munkesten

Kirketagsten

Gulvsten

til Kirker leveres i prima Varer af **HANS LARSEN & SØN** Ladbj Teglværk Næstved 194

Forlang Gulvtæpper

fra Sønderjyds Tæppefabrik
A. R. KJÆRBY
Højer

Graasten Bank A/s

Kontortid 10—12 & 2—4
GRAASTEN

Eriksen & Christensen A/s

Korn & Foderstoffer
ESBJERG
Telf. 1500

Esbjerg Jernstøberi & Maskinfabrik

Jensen & Olsen
Esbjerg
Telf. 31

D. R. S.